

Frágreiðingin frá Búskaparráðnum

árin frá 1985 til 1989. Orsøkirnar vóru at bæði penga-, vinnu- og fjággjarpolitikkurin skundaðu undir heldur enn at tarna nýtsluni, sum ikki framleiðslugrundarlag var undir.

Tað er náttúrligt, at fylgt verður gjølla við, hvørjar orsøkirnar eru til vøksturin í inntøkum og vøksturin í eftirspurningi annars. Er ikki inntøkuskapandi grundarlag undir nýtsluni, ella ikki rentabilitetsgrundarlag undir fløgnum, so økst skuldin hjá ymsu pørtunum í búskapinum. Er so heldur ikki vøkstur í inntøkunum komandi árin, so er ikki inntøkugrundarlag til at gjalda læntu nýtsluna ella læntu fløgurnar aftur. Sjálvsagt ber til at økja nýtsluna ella fløgurnar í dag, um framtíðar inntøkan er so mikið størri, at hon ber øktu skuldina. Men um ikki haldgott grundarlag er undir trúnni um betri inntøk, so má nýtslan vera so mikið minni í framtíðini, fyrri at gjalda skuldina aftur.

Er væntandi, at inntøkurnar fara at gerast minni, so eigur tað almenna at brynja búskapin til at taka ímóti bakkastinum. Búskaparráðið hevur áður mælt til at Landskassin altíð hevur eitt rimuligt friðholt, so at vanligu konjunkturirnar í fiskiskapi og fiskaprisum ikki fáa óneyðug órógvandi árin á húsarhaldini, vinnurnar og almennu skyldurnar. Aðlaða avlopið á fjággjarlógini upp á 250 milljónir - ella gott tað, um tað er varisliga ætlað - er tó heldur lítið, tá havt verður í huga, at bæði fiskiskapurin, fiskaprisirnir, renta, olju- og fiskaprisir, skuldaravtalan við ríkismyndugleikarnar, avlopið hjá Føroya Banka o.a., hava skundað undir búskapargongdina og harvið eisini økt um netto inntøkurnar hjá landskassanum. Minka vit avlopið við teimum 123 milljónunum, sum avtalaða afturgjaldið til donsku stjórnina er, eru 127 milljónir eftir, sum má metast at vera heldur lítið, tá mett verður í mun til sera góðu fortreytirnar annars.

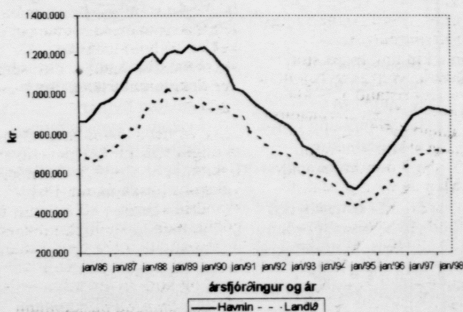
Húsaprisirnir

Prísirnir á sethúsum verða settir á einum at kalla fríum marknaði. Gongdin í sethúsaprisinum hesi árin síðani januar ársfjórðingin 1985 fram til apríl ársfjórðingin í ár, er víst á myndini niðanfyrir.

(Sj mynd 2)

Húsaprisirnir øktust nógv frá 1995 til 1997. Men í ár hevur eingin vøkstur verið í húsaprisinum.

Mynd 2: Meðalhúsaprisir í Havn og í landinum sum heild í ársfjórðingum



prísunum, at kalla. Prísirnir eru heldur stabiliseraði, hóast smærri munir eru frá ársfjórðingi til ársfjórðing. Tann órógv, sum hevur verið á húsamarknaðinum sær nú út til at vera hasað av. Prísurin fall frá 1990 til 1995, og vaks, sum sagt, frá 1995 til 1997, og nú hevur so eitt ár verið meira friður á prísunum.

Marknaðurin sær út til at vera komin í eitt slag av javnvág, har prísurin hevur funnið eina legu sum í løtuni sýnist stöðug. At so er, týðir kanska eisini upp á, at fólk sum hugsa um at seta búgv í dag, ikki stúra fyri nøkrum rættuligum bakcasti, og at tey ikki venta nakra størri framgongd heldur. At húsabyggingin so smátt er farin í gongd aftur, merkir helst, at rimuligari lutfall er millum byggingarkostnaðin av nýggjum húsum og prísirnir á gomlum húsum, sum seld verða á marknaðinum.

Uppgerðir frá SEV vísa, at tað vóru 25 nýggjar innleggingar í sethúsi í 1996, 51 í 1997, og aftur 51 fram til endan av september í 1998. So hóast talið á nýbygðum sethúsum er vaksandi, so er framvegis ikki talan um serliga stóra húsabygging.

Men tað er vert at leggja sær í geyma, at fólk seta seg fyri húsaskuld í dag við sera lágarí rentu. Hækkar rentan, so verður húsaskuldin tyngt at bera, tí komandi árin fer rentustuðulin til sethúsabygging at minka.

Fiskiskapur - prísir, nøgdir

Útflutningurin í nøgdum av fiskavörum minkaði við 3%, tá sammett verða 12 mánaða skeiðini september til august í 1996/97 við 1997/98. Men í virði vaks útflutningurin við einum 14%. Orsøkina til at útflutningsvirðið er vaksið finna vit bæði í generellum prísavøkstri á marknaðinum fyri flest allar fiskafremleiðslur, og í at vit fluttu munandi meira út av virkaðum vörum í mun til óvirkaðar vörur.

Samansetingin av útflutninginum er broytt í hesum 12 mánaða tíðarskeiðinum, talan er um. Serliga er tað minkingin av ísaðum og frystum heilum fiski, sum er minkað í nøgd, meðan stórir vøkstur var í útflutningi av frystum flaki. Hetta hevur so eisini ta ávirkan, at samanlagda nøgdin minkaði, tí úrtøkan til flak er kanska niðanfyrir helvtina av fiskinum, umframt at tað so fær hægri prís. Tað gevur tí ikki so stóra meining av sammeta nøgdin í samanlagda útflutningi.

Talva 2: Útflutningur í vörubólkum og prosentbroytingar

Vörubólkur	Virði, 1.000 kr			Nøgd, tons		
	Septembur - August		% - broyt	Septembur - August		% - broyt
	96/97	97/98		96/97	97/98	
Ísaður og frystur fiskur	570.559	505.929	-11	76.645	64.031	-16
Fiskafiak, ísað og fryst	645.722	920.400	43	28.462	35.052	23
Saltfiskur	282.450	340.611	21	12.140	12.285	1
Rækjur og skeljar	204.919	240.432	17	8.278	9.892	19
Laksur og sil	361.863	358.466	-1	15.795	15.007	-5
Tilgjærdur fiskur	60.418	52.236	-14	2.156	1.677	-22
Fiskavørur til idnað	185.003	211.267	14	135.117	132.198	-2
Áðrar vørur uttan skip	22.737	21.426	-6	859	805	-6
Skip	120.818	71.384	-41	12.858	1.949	-85
Samanlagt	2.454.485	2.722.149	11			
Samanl. uttan skip	2.333.671	2.650.767	14			
Samanlagt fiskavørur	2.310.934	2.629.341	14	278.593	270.142	-3

Kelda: Hagstova Føroya

num av fiski.

(Sj talvu 2)

Av heilum frystum ella ísaðum fiski telja toskur, hýsa og upsi umleið 1/3 í nøgd av samanlagda útflutninginum bæði tíðarskeiðini í Talvu 2, tó nakað meira í fyrsta skeiðinum. Talva 3 vísir hvussu stórir partur av útflutninginum av "Ísaðum og frystum fiski" vóru toskur, hýsa og upsi. Minkingin í útflutninginum av hesum trimum sløgum samanlagt hevur verið markantur, hóast útflutningurin av óvirkaðari hýsu er vaksið nakað. Hetta kemst av at útflutningurin av toski samstundis er minkaður munandi meira.

(Sj talvu 3)

Men útflutningurin av óvirkaðum fiski er partvíst ávirkaður av hvussu nógv er fiskað, og partvíst av hvussu kappingarførið hjá virkjunum er til at keypa fiskin. At minni er fiskað av toski og meira av hýsu, seinna tíðarskeiðið í talvuni, hevur sína ávirkan á útflutningssamansetingina. Men rokna vit hvussu stóran part av samlaðu veiðuni, vit útflyta óvirkaða, fryst ella ísað, so sæst at hesin parturin er minkandi. Í meðal vóru útflytt umleið 40% av hesum trimum sløgum óvirkað av landinum í fyrsta 12 mánaða skeiðinum, meðan talan er um eini 25% í meðal seinna skeiðið, tá roknað verður í mun til samlaðu avreiðingarnar av toski, hýsu og upsa í Føroyum.

Munurin á avreiðingarprísunum í Føroyum og prísunum í útflutningi av heilum ísaðum fiski er framvegis rættuliga stórir. Munurin á at avreiða tosk í Føroyum og so at senda hann av landinum, liggur 3. ársfjórðing um 1,35 kr. afturí móti 1,80 kr. somu tíð í fjør. Fyri hýsu er harafturí móti talan um ein vøkstur í muninum, frá 1,93 kr. til 2,36 kr.

Útflutningurin av alifiski er minkaður 5% í nøgd hetta tíðarskeiðið, men hevur givið næstan tað sama í útflutningsinntøkum. Prísurin á alifiskinum vaks einar 6 - 8 kr. í vár, men fall so aftur út á heystið. Hvussu marknaðurin fer at vera, er ilt at siga, tí tað kunnu vera bæði kreppurnar í russiska og asiatisku marknaðinum, sum hava ávirkan á prís-gongdina í Europa, eins og onnur árin í stóru framleiðaralöndunum, sum trýsta prísirnir. Men í nøgdum kann væntast ein rimuligur vøkstur í 1999 og 2000, so

um prísurin verður til vildar, fara útflutningsinntøkurnar at vaksa úr alifiski komandi árin.

(Sj talvu 4)

Avreiðingarnar frá føroyskum skipum til føroyskar fiskakeyparar hava verið størri seinastu 12 mánaðarnar, enn teir 12 mánaðarnar frammanundan. Avreiðingarnar frá október 1996 til september 1997 vóru umleið 93 túsund tons. Frá október 1997 til september 1998 eru avreiðd 9% fleiri, ella 101 túsund tons. Avreiðingin av toski er 19% minni, meðan nøgdin av hýsu er munandi størri enn frammanundan - næstan dupult so stór. Hesar seinastu 12 mánaðarnar avreiðdu føroysk fiskiskip 27 túsund tons av toski og 20 túsund tons av hýsu. Sambært Fiskirannsóknarstovuni eru útlitini fyri upsa-

fiskiskapinum ikki góð, men tó er væl komið upp á land seinastu mánaðarnar, tí avreiðd eru næstan 23.000 tons í skeiðinum október til september 1997/98, sum er 37% meira enn tey 16.500 tonsini í 1996/97.

Samanburður millum avreiðingar í 2. og 3. ársfjórðingi í 1997 og 1998 vísir tó, at heldur minni varð avreitt av fiski til føroyskar fiskakeyparar í ár. Men um somu tíð var avreiðingarvirðið munandi størri, so at tað er fyri mesta partin prísurin, sum gevur inntøkuvøkstur í fiskiskapi. Var hann ikki, høvdu vit ikki havt vaksandi inntøkur í fiskiskapi seinna partin av árinum.

framhald

Talva 4: Avreiðingar frá føroyskum fiskiförum til føroyskar fiskakeyparar og prosentbroytingar

Fiskaslag	Oktober-Septembur		
	1996/97	1997/98	% - broyt
Toskur	33.581	27.364	-19
Hýsa	10.868	19.771	82
Brosma	2.183	2.229	2
Longa	3.162	3.325	5
Upsi	16.507	22.687	37
Hvítungur	766	1.469	92
Kongafiskur	8.161	7.507	-8
Blálonga	965	1.128	17
Svartkalvi	4.440	3.667	-17
Steinbitur	144	205	42
Kalvi	413	287	-31
Havtaska	1.406	1.734	23
Reyðspræka	437	395	-10
Tunga	279	414	48
Skæta	135	116	-14
Langasporl	57	69	21
Gullakur	6.486	6.763	4
Annað	2.819	2.251	-20
Samanlagt	92.809	101.381	9

Kelda: Hagstova Føroya

Fiskaslag	Sept - August		
	96/97	97/98	%
Toskur	15.141	6.499	-57
Hýsa	8.325	10.982	32
Upsi	1.385	654	-53
Samanlagt	24.851	18.135	-27

Kelda: Hagstova Føroya